

szerves része legyen, megtalálja a munkálkodásnak a magyarsággal egyenlő feltételeit, védelmet és biztonságot, de ne uralkodjék fölötte és ne nyomja rá arra saját bélyegét. A törvénynek nem szabad túlzásba esnie, nehogy egy olyan folyamatot indítson meg, amely a nemzeti egység kifejlődésének feltétlenül szükséges processusát hátráltatja, vagy egyenesen megakasztja, de viszont el kell érnie azt, hogy egyrészt levezesse és pedig záros határidőn belül azt az izgalmat és nyugtalanságot, amelyet a kenyértelen keresztény intelligencia szaporodása és elégedetlensége okoz, másrészt elindítsa a keresztény magyarságot a gazdasági pozíciók meghódításának útjára, a gazdasági élet irányításának megszerzésére.

STERN SAMU

A zsidókérdés Magyarországon

Budapest, 1938, Pesti Izraelita Hitközség. 21–25.

Stern Samu (Nemesszalók, 1874. január 5. – Budapest, 1946.) üzletember, bankár, zsidó vallási vezető. Két évig járt vallási iskolába, majd kereskedelmi tanulmányokat folytatott. Eredményes vállalkozásai révén az I. világháború előtt már a budapesti élelmiszerkereskedelem meghatározó szereplőjévé vált. 1914-ben kinevezték a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatójává, ebben a minőségében a hadsereg élelmiszerellátásának egyik fő közreműködője lett. A Tisza István által felkínált képviselői mandátumot azonban elutasította. 1929-től a Pesti Izraelita Hitközség vezetője volt, 1932-től pedig a magyarországi neológ zsidóságot összefogó Magyar Izraeliták Országos Irodájának elnöki posztját is betöltötte. Asszimiláció párti, anticionista, konzervatív közéleti személyiségként igyekezett fellépni az antiszemita jelenségek ellen, személyes kihallgatáson emelt szót ebben az ügyben Gömbös Gyula és Imrédy Béla kormányfőnél, illetve Horthy Miklósnál. 1944-ben a Magyarországot megszálló német hatóságok által felállított Zsidó Tanács vezetője lett. A háború után tevékenységét sokan vitatták, de hivatalos eljárás nem indult ellene.

A zsidókérdés Magyarországon című munka az egyre erősödő antiszemita megnyilvánulásokra reflektálva a magyarországi zsidóság történetét, a gazdasági és társadalmi életben játszott szerepét mutatja be, részletes adatokkal igyekszik cáfolni a keresztényeket fenyegető zsidó térfoglalással kapcsolatos nézeteket, hangsúlyozva a zsidóság gazdasági teljesítményeit és állampolgári lojalitását.

Valóban, 1925-től kezdve nemcsak kormánynyilatkozatokban, hanem kormány cselekedetekben is az enyhülés jelei mutatkoztak. Az izraelita felekezetet megillető államsegélyeket némileg újból rendezték, a numerus clausus törvényét úgy módosították, hogy az – legalább látszólag – elvesztette a zsidó vallás ellen irányuló jellegét,

noha a gyakorlatban továbbra is a zsidó vallású ifjak ellen irányul, új törvényekkel képviselőket biztosítottak az izraelita felekezet számára a magyar felsőházban, – forma szerint tehát közjogilag a zsidóság helyzetében további rosszabbodás nem következett be. De ha forma szerint nem is, lényegileg és főként gazdaságilag egyre rosszabb lett a zsidóság helyzete, ami szomorúan tükröződik vissza a statisztika adataiban is, mert a magyarországi izraeliták száma 1920-ról 1930-ra 473 000-ről 444 000-re csökkent, tehát 6%-kal fogyott a zsidóság ugyanakkor, amikor az ország lakossága jelentős mértékben, 8.1%-kal emelkedett.

Még jellemzőbb adatokkal szolgálnak a hazai zsidóság helyzetének leromlásáról a születési és halálozási számok. 1930-tól 1935-ig a zsidó születéseknek 4883 léleknyi évi átlagszámával 6207 léleknyi évi halálozási állagszám áll szemben, – jelül annak, hogy a zsidóság természetes szaporodása nemcsak megszűnt, hanem a halálozások 21%-kal múlják felül a születések számát, ugyanakkor, amikor 1931-től 1935-ig általában, tehát a z összes felekezeteket egybefoglalóan, a születések száma 58 433 lélekkel, vagyis 42%-kal múlja felül az elhalálozások számát. Mégis, e meg nem cáfolható szörnyő tényadatokkal szemben is egyre erősbül Magyarországon az agitáció, amely a zsidóság rovására akarja rendezni a magyarság minden gazdasági és szociális problémáját, többek között az állásnélküliség és keresetnélküliség általános problémáját.

Röpiratok, röpcédulák, népgyűlések mind sűrűbben terjesztik a hangzatos szövegeket hogy: „a zsidóság a magyar gazdasági életnek legjobb pozícióit foglalja el, a nemzeti jövedelemből aránytalanul nagy részt szerez meg, és céltudatos mesterkedéssel tartja távol a keresztény elemeket a gazdasági élettől.” Ezek és ezekhez hasonlóak azok a vádak, amelyekkel a magyarországi nyilaskeresztes mozgalmak és azok, akik e mozgalmak szellemével közösséget vállaltak, és akik a politikai érvényesülés céljából minden eszközt megengedhetőnek tartanak, agitációjukat német minta nyomán alátámasztani próbálják. [...]

Vádat kovácsolnak a hazai zsidóság ellen abból, hogy arányszámán felül jutott érvényesülésre a gazdasági életben. De hát nem a magyarországi zsidóság történelmi fejlődése hozta-e magával, hogy a magyar zsidók főleg közgazdasági téren helyezkedtek el? És volt-e vajon évszázadokra visszamenően más pálya nyitva a zsidóság számára, mint a gazdasági pálya? Avagy akadtak-e a magyar nemzetnek másvallású fiai, akik kereskedelmi pályára menni akartak volna?! Nem állapítja-e meg Szeff Gyula közismert történelmi műve is, hogy a rendi Magyarországon nemes ember nem akart foglalkozni kereskedelemmel, és hogy amikor a nemesi középosztály tagjai birtokaikból kicsöppentek, azok inkább a megyei, vagy állami hivatalokban kerestek elhelyezkedésüket, semhogy gazdasági pályákra mentek volna?!

A keresztény társadalom tagjai még a háború előtt való években sem tartották „úri” foglalkozásnak a gazdasági pályát és inkább mentek akár a legkisebb közhivatali állásba is, semmint hogy a pult mellé vagy valamely gazdasági vállalat íróasztala mellé szegődtek volna. Ilyen körülmények között: ha már mások e pályákra nem mentek, nem volt-e helyes, hogy a zsidóvallású polgárok vették kezükbe, számarányukon felül e téren a munkát és nem volt-e hasznos a hazai zsidóság munkája a gazdasági életben?!

Nem töltötte-e be hivatását a hazai zsidóság e téren oly híven és értékesen, hogy kereskedelmi életünk, iparunk, vállalatunk, bankjaink éppen a hazai zsidóság tevékeny közreműködésével emelhették a nemzeti értéktermelési arrra a színvonalra, amelyről azt a trianoni katasztrófa sem tudta egészen ledönteni?

A magyar ipar és kereskedelem elismert pozíciót szerzett az egész világon ennek az országnak és nem lehet azt mondani, hogy a keresztény társadalom tagjai csak úgy „átengedték” a kereskedelmi és gazdasági pályákat a hazai zsidóságnak. „Átengedni” csak azt lehet, ami már valakié volt, de a hazai zsidók a magyar gazdasági munka úttörői között szerepeltek. És nem lehet mondani azt sem, hogy a magyar gazdasági pozíciók csak úgy maguktól alakultak ki. A kereskedelemnek, iparnak s általában a gazdasági életnek minden egyes pozíciója generációk fejlődésének eredménye, amibe nem lehet csak úgy egyszerűen, egyik óráról a másikra beülni, ehhez nem elég a gumibot vagy a fokos, amivel el lehet kéregetni azt, aki benne ült valamely pozícióban, hogy helyébe aztán üljön más. Ehhez – mint ahogy ezt régi, patinás, keresztény cégek és vállalatok példája is igazolja – szorgalom, munka, tudás, apáról fiúra szálló tapasztaltság, generációknak ráneveltségéből fakadó rátermettség szükséges. [...]

Amíg azonban közgazdasági intézményeink minél erőteljesebben igyekeztek hivatásukat a gazdasági élet terén teljesíteni, addig – és erre rá kell mutatni a zsidóellenes agitáció jelszavaival szemben, – magának a zsidóságnak helyzete a gazdasági élet terén egyre romlott az összeomlás óta. Amíg például az iparban 1920-ban az önálló iparosok száma összesen 227 868 volt s ezek között a zsidó 28 090, vagyis 12,3%, addig 1930-ra az önálló iparosok száma általában 216 516-ra szállt le, a zsidóké pedig 23 866-ra, vagyis 11,02%-ra. Még szembevetőbb a leromlás a kereskedelmi és hitelélet terén, ahol az önállóak száma 1920-ban 75 149 volt s ezek között zsidó 40 275, vagyis 53,7%, ezzel szemben 1930-ra az önállóak száma általában 83 995-re emelkedett, viszont a zsidóké 38 295-re szállt le, tehát 45,5%-ra.

Rá kell mutatni továbbá arra, hogy a zsidók elhelyezkedése a köztisztviselői pályán 1910-től 1930-ig 5%-ról 2,92%-ra szállt le, azóta pedig ez az arányszám tovább is még erősebben csökkent. S ha vádként hánytorgatják fel, hogy egyes pályákon a hazai zsidóság arányszámán felül is szerepel, nem lehet szemet hunyni afölött sem, hogy az őstermelés terén viszont ez az arányszám az 5,1%-os országos arányszámmal szemben mindössze 0,33%.

De visszatérve az iparban, bankban, kereskedelemben, általában a gazdasági életben való elhelyezkedésre, az bizony igen kevés ember számára jelent vagyoni vagy jövedelmi szempontból kivételes pozíciót. Mert amikor megállapítjuk, hogy a zsidóság egy bizonyos percentje az iparban helyezkedett el – itt nem néhány gyártulajdonos, vagy nagyobb jövedelmű ipari vezető ember pozíciójáról van szó, hanem ez azt jelenti, hogy az iparból élő mintegy 140 000 zsidónak legalább 95%-a bizony a kisiparos, gyári munkás vagy segéd, legjobb esetben kishivatalnok nehéz munkával megszolgált szűkös kenyerét eszi. És bizony a pozícióra törtető nem ezekre a szerény állásokra pályáznak, hanem a nagy javadalmazása pozíciókra, amikből pedig vajmi kevés van.

S ha azt mondjuk, hogy a zsidóság 43%-a a kereskedelemből él, akkor ne arra a néhány – számban mindegyre összezsugorodó – nagykereskedőre gondoljunk, kiket tehetség és szerencse kivételes pozícióhoz juttatott, s akik különben is áldozatosság tekintetében minden oldalról állandóan igénybe vannak véve, hanem arra a túlnyomó tömegre, mely szegényes boltokban tengeti életét, szorítva a szövetkezeti versenytől, köztehertől s újabban egy féktelen agitációtól, mely talán el tudja érni, hogy a zsidó kereskedő szegénysége nyomorrá váljék, de e révén új kereseti lehetőséget, kívánatos egzisztenciát senki számára teremteni nem tud. Csak egy pillantás a budapesti 1930-iki statisztikára, meggyőzhet arról, hogy – nem szólva az albérletre, vagy hónapos ágyra kényszerülőkről – 8 000 zsidóvallású fővárosi kereskedő közül 4 800, tehát 60% lakik puszta-konyhás, vagy egyszobás, illetve legfőlebb kétszobás lakásban, jelölve annak, hogy a zsidóvallású kereskedők legtöbbször a legszerényebb viszonyok között él.

És így van ez a gazdasági élet egyéb területein: az irigyelt nagyjövedelmű állások száma rendkívül csekély, aminthogy csekély a mezőgazdasági szegénység számához viszonyítva a nagybirtokosok száma és csak a lelkiismeretlen agitáció merészeli úgy beállítani a dolgot, hogy a zsidóellenes tendenciák érvényesítése széles rétegek boldogulását jelenti. Ez az agitáció meghozhatja egykét agitáló vezér jobb elhelyezkedését; egészben véve, azonban súlyos igazságtalanságot, nagyobb nyomort jelent, anélkül, hogy szociális problémáink megoldását a legkisebb részben is elősegítené.

SZABÓ DEZSŐ

Az elsodort falu

Budapest, 1919, Táltos. I. köt. 254–255., II. köt. 35–36.

Szabó Dezső (1879–1945) író, kritikus, közíró, magyar-francia szakos középiskolai tanár. Első írásai az 1910-es években a Nyugatban jelentek meg, de később eltávolodik a lap irányvonalától és az első világháború végére már a fajvédők táborához tartozik. Társadalomszemlélete faji alapokon nyugodott, a magyar sorskérdések mögött a fajok versenyét vélte felismerni. Az ország katasztrófájának okozóját nem utolsósorban az individualizmusban és a szabad versenyű kapitalizmusban látta, amit szerinte a zsidóság tudott jobban kihasználni. A szociálisan érzékeny író szerint a válsághelyzet feloldása egyféle faji szocializmus lehet, amelynek csakis a magyar faji tulajdonságokat hordozó parasztság felemelésével van esélye sikerre. 1919-ben megjelent ideológiai irányregénye „Az elsodort falu” kordokumentum, a keresztény nemzeti kurzus egyik nagy hatású programműve. Az expresszionista regény a háború éveiben összeomlott magyar társadalom és az azt megelőző liberális politika átfogó bírálatát adja. Az alkotás a korabeli irodalmi élet jeles képviselőitől lesújtó kritikát